

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU29

Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken som syftar till att stärka tryggheten vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga.

I propositionen föreslås att arbetsförmågan hos äldre försäkrade som har erfarenhet av sådant arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden ska bedömas i förhållande till dessa arbeten. Om ett annat lämpligt arbete är tillgängligt för den försäkrade ska arbetsförmågan bedömas mot det. Förslaget omfattar de som har som mest fem år kvar tills de uppnår den ålder då de inte längre kan få sjukersättning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2022.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna.

I betänkandet finns två reservationer (M, SD, V, L) och två särskilda yttranden (C, KD). I en av reservationerna (M, L) föreslås att riksdagen ska avslå propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:220 Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder.

Tre yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsålder	5
Reservationer	11
1. Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsålder, punkt 1 (M, L).....	11
2. Sjukersättning för den som har fyllt 60 år, punkt 2 (SD, V).....	11
Särskilda yttranden	13
1. Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsålder, punkt 1 (C).....	13
2. Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsålder, punkt 1 (KD).....	13
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	14
Propositionen	14
Följdmotionerna	14
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	15

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:220 och avslår motionerna

2021/22:4698 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) och

2021/22:4700 av Bengt Eliasson m.fl. (L).

Reservation 1 (M, L)

2. Sjukersättning för den som har fyllt 60 år

Riksdagen avslår motion

2021/22:4691 av Ida Gabrielsson m.fl. (V).

Reservation 2 (SD, V)

Stockholm den 9 juni 2022

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Mattias Karlsson i Luleå (M), Ludvig Aspling (SD), Teresa Carvalho (S), Martina Johansson (C), Katarina Brännström (M), Julia Kronlid (SD), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Rasmus Ling (MP), Arin Karapet (M), Mattias Vepsä (S) och Tony Haddou (V).

Redogörelse för ärendet

Regeringen beslutade i mars 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över sjuk- och aktivitetsersättningen (dir. 2020:31). Regeringen beslutade om tilläggsdirektiv i september samma år (dir. 2020:100) enligt vilka en parlamentariskt sammansatt referensgrupp skulle inrättas. I augusti 2021 överlämnade utredningen slutbetänkandet En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69). I betänkandet lämnas förslag om bl.a. rätten till sjukersättning respektive aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga och förslag om att underlätta arbete, studier, uppdrag m.m. under tid med sjuk- och aktivitetsersättning. I betänkandet finns även förslag om förmåner vid rehabilitering.

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) förklarade regeringen sin avsikt att återkomma till riksdagen med ett förslag om en s.k. trygghetspension inom ramen för sjukersättningen för försäkrade som har som mest fem år kvar tills de uppnår en ålder då de inte längre kan få sjukersättning. I budgetpropositionen föreslogs samtidigt en utökning av anslaget 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m. inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

I oktober 2021 remitterade Socialdepartementet promemorian Stärkt trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga (S2021/07176). I promemorian föreslås ett förändrat arbetsmarknadsbegrepp för sjuk- och aktivitetsersättning samt sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder.

Utskottet behandlar i detta betänkande proposition 2021/22:220 Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder och tre följdmotioner.

En förteckning över regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i följdmotionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsande ålder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken. Därmed avslår riksdagen två motionsyrkanden om avslag på propositionen. Riksdagen avslår även ett motionsyrkande om sjukersättning för den som har fyllt 60 år.

Jämför reservation 1 (M, L) och 2 (SD, V) samt särskilt yttrande 1 (C) och 2 (KD).

Propositionen

För rätt till sjukersättning krävs enligt gällande ordning att den försäkrade har nedsatt arbetsförmåga med minst en fjärdedel på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan (33 kap. 5 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB). De faktorer som sätter ned den försäkrades arbetsförmåga ska uteslutande vara av medicinsk art. Den försäkrades ålder, bosättningsförhållanden, utbildning, tidigare verksamhet och andra liknande omständigheter ska inte beaktas (prop. 2007/08:136 s. 65 f.). För rätt till sjukersättning krävs vidare att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att rehabiliteringsåtgärder inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga (33 kap. 6 § SFB).

När det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är ska Försäkringskassan beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom förvärvsarbete på arbetsmarknaden (33 kap. 10 § SFB). Utgångspunkten för nuvarande lagstiftning är att så många människor som möjligt ska ges förutsättningar att försörja sig själva genom förvärvsarbete. Sjukersättning ska därför endast komma i fråga om den försäkrades arbetsförmåga är stadigvarande nedsatt. Det måste enligt förarbetena röra sig om kroniska sjukdomar och irreversibla skador där ytterligare medicinsk eller arbetslivsinriktad rehabilitering inte bedöms kunna leda till att den försäkrade åter får arbetsförmåga eller att den arbetsförmåga som finns kan förbättras (prop. 2007/08:136 s. 88). Bedömningen av arbetsförmågan ska göras efter samma grunder oavsett på vilket sätt prestationsförmågan är nedsatt, och i förhållande till ett heltidsarbete. Med inkomst av arbete likställs i skäligen omfattning värdet av arbete med skötsel av hemmet (33 kap. 11 § SFB).

Arbetsmarknadsbegreppet inom sjuk- och aktivitetsersättningen innebär att den försäkrades arbetsförmåga ska prövas mot hela arbetsmarknaden men också i viss utsträckning mot anpassade arbeten samt olika typer av subventionerade anställningar, t.ex. anställningar med lönebidrag, arbeten på Samhall eller andra skyddade eller särskilt anpassade arbeten (jfr prop.

1996/97:28 och prop. 2007/08:136). Det krävs inte att ett arbete finns tillgängligt för den försäkrade. Bedömningen är i den meningen hypotetisk även om bedömningen ska ske med en verklig arbetsmarknad i åtanke.

Sjukersättning till äldre i förvärvsarbete

Enligt regeringens mening är det inte rimligt att ställa samma omfattande rehabiliterings- och omställningskrav på äldre som på yngre personer. Anledningen till detta är hänsyn dels till de samhälleliga kostnaderna, dels till individen som ska genomgå insatserna. För personer med kort tid kvar i arbetslivet, där omställning till annat arbete är utsiktslös eller mycket svår, kan möjligheten att ta ut pension framstå som den enda rimliga möjligheten till försörjning. Ett tidigare uttag av pension innebär emellertid att inkomstpensionen livsvarigt blir lägre. Regeringen anser att ett längre arbetsliv understryker behovet av att regelverket för sjukersättning tar hänsyn till ålder. Det måste tas hänsyn till att inte alla kommer att kunna arbeta fram till riktåldern.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att arbetsförmågan hos försäkrade som har som mest fem år kvar tills de uppnår den ålder då sjukersättning som längst kan lämnas ska bedömas i förhållande till förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av eller till annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne. Med arbeten som den försäkrade har erfarenhet av avses enligt förslaget arbeten som han eller hon har haft under en tidsperiod på 15 år före prövningen av rätten till sjukersättning.

Genom att arbetsförmågan prövas mot normalt förekommande arbeten som den försäkrade har erfarenhet av omfattas enligt propositionen även den som är arbetslös av den föreslagna regleringen förutsatt att personen har arbetat i ett normalt förekommande arbete någon gång under den senaste 15-årsperioden. Begreppet normalt förekommande arbete har definierats i rättspraxis. Det ska vara fråga om vanliga arbeten som den försäkrade trots sin sjukdom kan utföra med ringa eller inga krav på anpassning till dennes medicinska besvär. Personer som saknar erfarenhet av normalt förekommande arbete under den senaste 15-årsperioden omfattas inte av förslaget, utan deras arbetsförmåga prövas mot förvärvsarbeten på arbetsmarknaden enligt nuvarande regelverk. Det bör inte ställas högre krav på omskolning eller andra omställningsinsatser för den försäkrade än att denne kan fortsätta arbeta inom det egna yrkesområdet, med arbeten som han eller hon sedan tidigare har erfarenhet av. För de försäkrade som omfattas av de särskilda reglerna för äldre finns det, till skillnad från för övriga försäkrade, konkreta arbeten att bedöma arbetsförmågan mot.

Med annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade avses enligt regeringen bl.a. olika typer av subventionerade anställningar, såsom anställningar med lönebidrag, arbeten på Samhall eller andra skyddade eller

särskilt anpassade arbeten. För den som omfattas av förslaget ska arbetsförmåga i sådana arbeten som inte är normalt förekommande på arbetsmarknaden endast beaktas om han eller hon faktiskt har ett sådant arbete tillgängligt. Det innebär t.ex. att för en person som har tre år kvar tills han eller hon inte längre kan få sjukersättning och som har erfarenhet av normalt förekommande arbete under den senaste 15-årsperioden men har en anställning vid Samhall ska arbetsförmågan bedömas i förhållande till arbetet vid Samhall. För att annat lämpligt arbete ska vara tillgängligt ska den försäkrade faktiskt ha erbjudits ett sådant arbete.

Även när det gäller bedömningen av om det finns återstående rehabiliteringsmöjligheter föreslår regeringen att det för en äldre försäkrad endast ska beaktas sådana insatser som syftar till att den försäkrade ska kunna arbeta i ett förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som han eller hon har tidigare erfarenhet av eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne. För att en rehabiliteringsåtgärd ska bedömas vara relevant vid bedömningen av den försäkrades rätt till sjukersättning ska insatsen leda till att den försäkrade får en förbättrad arbetsförmåga i ett sådant arbete som omfattas av det arbetsmarknadsbegrepp som äldres arbetsförmåga ska bedömas mot.

För att de föreslagna åldreglerna ska vara förutsebara för försäkrade på sikt, oavsett hur riktåldern för pension förändras, föreslår regeringen att en försäkrad som har uppnått den ålder då han eller hon omfattas av regleringen ska fortsätta att omfattas även om tidpunkten då sjukersättning som längst kan lämnas skulle senareläggas genom en författningsändring.

Regeringen anger att den i propositionen Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system (prop. 2021/22:181) har föreslagit en höjning av den ålder till vilken sjukersättning som längst kan lämnas från 65 år till månaden före den månad då den försäkrade fyller 66 år fr.o.m. 2023 och att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2023. I propositionen föreslås också att sjukersättning fr.o.m. 2026 som längst ska kunna lämnas t.o.m. månaden före den månad som den försäkrade uppnår riktåldern för pension och att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2026.

Omprövning av rätten till sjukersättning

Enligt 36 kap. 19 § SFB kan den försäkrades rätt till sjukersättning omprövas om arbetsförmågan har förbättrats. I propositionen anges att arbetsförmågan ska anses förbättrad om den försäkrade har uppvisat en arbetsförmåga som antogs saknas när beslutet om sjukersättning fattades. Det innebär att en bedömning av om rätten till sjukersättning ska omprövas är beroende av vilket arbetsmarknadsbegrepp som var gällande när sjukersättningen beviljades. För en försäkrad som har beviljats sjukersättning enligt nu gällande regler är arbetsmarknadsbegreppet ”förvärvsarbete”. Det innebär att en försäkrad som

har uppvisat arbetsförmåga i förhållande till sådant arbete ska anses ha fått förbättrad arbetsförmåga.

Regeringen föreslår att om en äldre försäkrad fortfarande har nedsatt arbetsförmåga i sådant normalt förekommande arbete som den äldre har erfarenhet av, eller i ett annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne, ska rätten till sjukersättning inte omprövas. Det främsta skälet för det är att försäkrade som har beviljats sjukersättning med stöd av nuvarande regler annars skulle riskera att få sin ersättning omprövad vid uppvisad arbetsförmåga i ”förvärvsarbete på arbetsmarknaden”, men direkt åter kunna söka och beviljas sjukersättning enligt de föreslagna äldrereglerna i sjukersättningen. Förslaget innebär att det finns ett något större utrymme för äldre försäkrade att förbättras i sin arbetsförmåga utan att få sin rätt till sjukersättning omprövad.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser m.m.

Regeringen föreslår att lagförslaget ska träda i kraft den 1 september 2022 och att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla i fråga om sjukersättning som avser tid före ikraftträdandet.

När det gäller förslagets konsekvenser för de offentliga finanserna anger regeringen följande. Vid utgången av december 2021 var det ca 69 000 personer i åldrarna 60 år och äldre som hade sjukersättning. De särskilda regler som föreslås för äldre innebär att fler kommer att kunna beviljas sjukersättning än vad som är fallet i dag. I vilken utsträckning förslaget om särskilda regler för äldre kommer att påverka den långsiktiga nivån av antalet personer som får sjukersättning är svårt att bedöma. Det antas att den varaktiga nivån kan komma att öka med motsvarande 10 procent av dagens.

Utgifterna på anslaget 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m. beräknas öka med 183 miljoner kronor 2022 och med 1 098 miljoner kronor fr.o.m. 2023. Förslaget väntas innebära minskade utgifter på andra delar av statens budget. Anslagsbelastningen på anslaget 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. väntas t.ex. minska med 159 miljoner kronor 2022 och 953 miljoner kronor fr.o.m. 2023, och utgifterna för anslaget 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd beräknas minska med 19 miljoner kronor 2022 och ca 116 miljoner kronor fr.o.m. 2023.

Konsekvenserna för företagen bedöms vara mycket begränsade. När det gäller de enskilda går det enligt regeringen inte att generellt beskriva hur förslaget skulle påverka den ekonomiska situationen. För personer med svag eller ingen förankring på arbetsmarknaden kommer troligtvis en sjukersättning i form av garantiersättning och rätt till bostadstillägg att innebära att inkomsten ökar. För en person som haft sjukpenning tidigare kan inkomsten komma att minska när sjukersättning beviljas, men det är inte självklart när även eventuellt bostadstillägg och avtalsersättningar beaktas.

Förslagets påverkan på sysselsättningen bedöms sammantaget vara begränsad då sjukersättningen i många fall kommer att vara ett substitut för en annan ersättning till följd av nedsatt arbetsförmåga.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4698 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) begärs att propositionen ska avslås. Motionärerna anser att regeringens förslag kommer att leda till att allt fler förtidspensioneras i stället för att de med aktiva rehabiliteringsinsatser får stöd att återgå i arbete. Förslaget leder med andra ord till en sjukförsäkring som präglas av passivitet och som riskerar att medföra att alltför många lämnar arbetslivet i förtid. Pensionsåldershöjningarna har till syfte att så många som möjligt ska arbeta längre. Det nu aktuella förslaget går i en helt annan riktning, och får dessutom till följd att en grupp sjukskrivna förvisas till ett utanförskap.

I kommittémotion 2021/22:4691 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) anser motionärerna att arbetsförmågan hos anställda försäkrade som har fyllt 60 år ska bedömas i förhållande till ordinarie arbete och att arbetsförmågan hos arbetslösa försäkrade som har fyllt 60 år ska bedömas på motsvarande sätt som i regeringens förslag. Regeringens förslag omfattar de som har som mest fem år kvar till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas. Eftersom denna åldersgräns kommer att följa riktåldern kommer den att höjas i takt med att medellivslängden ökar. Att människor i genomsnitt lever längre innebär dock inte att alla klarar av att arbeta längre. Därmed är förslaget dåligt anpassat för de individuella bedömningar som krävs. Av nu nämnda skäl bör åldersgränsen sättas till 60 år och inte justeras uppåt med riktåldern. Regeringens förslag innebär vidare bl.a. att arbetsförmågan ska bedömas i förhållande till arbeten som den försäkrade har erfarenhet av, dvs. arbeten som han eller hon har haft under en tidsperiod på 15 år före prövningen av rätten till sjukersättning. Om erfarenhet som sträcker sig så långt tillbaka i tiden som 15 år ska beaktas är risken enligt motionärerna stor att många försäkrade i praktiken kommer att bedömas mot arbeten som kräver omfattande omställning. Arbetsförmågan bör därför i stället prövas mot det ordinarie arbetet.

I kommittémotion 2021/22:4700 begär Bengt Eliasson m.fl. (L) att propositionen ska avslås. Motionärerna motsätter sig en återgång till 1990-talets sjukfrånvaro med sjuktal som steg dramatiskt. För att komma till rätta med problemen infördes rehabiliteringskedjan som innebär en mer likvärdig tillämpning samtidigt som passiva sjukskrivningar motarbetas. Det är oroväckande att regeringen lagt fram en budget som innehåller en rad uppluckringar av socialförsäkringarna som i grunden strider mot både arbetslinjen och målsättningen att ingen ska lämnas i utanförskap. Ålder är ingen sjukdom, och sjukersättning – eller förtidspension som förmånen tidigare benämndes – bör vara en sista utväg när alla andra möjligheter är uttömda.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Utredningen om sjuk- och aktivitetsersättningen samt förmåner vid rehabilitering (S 2020:04) har kommit fram till att det finns en diskrepans mellan kraven för att få sjukersättning och individens möjligheter att försörja sig genom arbete som främst beror på regelverkets utformning. Utredningen pekade särskilt på att regelverket innebär att den försäkrades arbetsförmåga ska prövas mot arbeten på hela arbetsmarknaden, inklusive anpassade arbeten även om sådana inte finns tillgängliga (SOU 2021:69 s. 34).

Utskottet delar regeringens bedömning att ett längre arbetsliv understryker behovet av att bestämmelserna om sjukersättning tar hänsyn till ålder. Det måste beaktas att inte alla kommer att kunna arbeta fram till riktåldern. Vidare kan utskottet konstatera att om uttaget av pension tidigareläggs innebär det att inkomstpensionen livsvarigt blir lägre. Samtidigt kan detta framstå som den enda rimliga möjligheten till försörjning för personer med kort tid kvar i arbetslivet och där en omställning är utsiktslös eller mycket svår. I likhet med regeringen anser utskottet således att det på grund av de samhälleliga kostnaderna och med hänsyn till individen som ska genomgå insatserna inte är rimligt att ställa samma omfattande rehabiliterings- och omställningskrav på äldre som på yngre personer.

Utskottet ställer sig därför bakom regeringens förslag som för äldre försäkrade innebär lättnader i regelverket för bl.a. bedömning av arbetsförmågan och av återstående rehabiliteringsmöjligheter. Med det sagda tillstyrker utskottet propositionen och avstyrker motionerna 2021/22:4698 (M) och 2021/22:4700 (L) om avslag på densamma.

Med hänsyn till den ökande medellivslängden och önskemålet om att fler ska arbeta längre anser utskottet att det är befogat att knyta rätten till sjukersättning till fem år före den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas. Utskottet anser vidare att arbetsförmågan i första hand bör bedömas i förhållande till förvärsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av. Utskottet kan således inte ställa sig bakom ett förslag till tillkännagivande om en annan åldersgräns och andra regler för bedömningen av äldre försäkrades arbetsförmåga. Motion 2021/22:4691 (V) avstyrks därmed.

Reservationer

1. Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsålder, punkt 1 (M, L)

av Maria Malmer Stenergard (M), Mattias Karlsson i Luleå (M), Katarina Brännström (M), Bengt Eliasson (L) och Arin Karapet (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4698 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) och

2021/22:4700 av Bengt Eliasson m.fl. (L) samt

avslår proposition 2021/22:220.

Ställningstagande

Regeringens förslag kommer att leda till att allt fler förtidspensioneras i stället för att de med aktiva rehabiliteringsinsatser får stöd att återgå i arbete. Förslaget leder med andra ord till en sjukförsäkring som präglas av passivitet och som riskerar att medföra att alltför många lämnar arbetslivet i förtid. Det innebär en återgång till 1990-talets sjukfrånvaro med sjuktal som steg dramatiskt. Pensionsåldershöjningarna har till syfte att så många som möjligt ska jobba längre. Det nu aktuella förslaget går i en helt annan riktning och får dessutom till följd att en grupp sjukskrivna förvisas till ett utanförskap. Dessutom är ålder ingen sjukdom, och sjukersättning – eller förtidspension som förmånen tidigare benämndes – bör vara en sista utväg när alla andra möjligheter är uttömda.

2. Sjukersättning för den som har fyllt 60 år, punkt 2 (SD, V)

av Ludvig Aspling (SD), Julia Kronlid (SD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD) och Tony Haddou (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4691 av Ida Gabrielsson m.fl. (V).

Ställningstagande

Regeringens förslag omfattar de som har som mest fem år kvar till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas. Eftersom denna åldersgräns kommer att följa riktåldern kommer den att höjas i takt med att medellivslängden ökar. Att medellivslängden ökar innebär emellertid inte att alla människor klarar av att arbeta längre. Därmed är förslaget dåligt anpassat för de individuella bedömningar som krävs och åldersgränsen bör sättas till 60 år och inte justeras uppåt med riktåldern. Regeringens förslag innebär vidare bl.a. att arbetsförmågan ska bedömas i förhållande till arbeten som den försäkrade har erfarenhet av, dvs. arbeten som han eller hon har haft under en tidsperiod på 15 år före prövningen av rätten till sjukersättning. Om erfarenhet som sträcker sig så långt tillbaka i tiden som 15 år ska beaktas är risken stor att många försäkrade i praktiken kommer att bedömas mot arbeten som kräver omfattande omställning. Regeringen bör därför återkomma med förslag om att arbetsförmågan hos försäkrade som har fyllt 60 år ska bedömas i förhållande till ordinarie arbete. När det gäller en försäkrad som är arbetslös bör arbetsförmågan dock bedömas enligt förslagen i propositionen.

Särskilda yttranden

1. Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsålder, punkt 1 (C)

Martina Johansson (C) anför:

Centerpartiet har inte väckt någon följdmotion med anledning av propositionen. Vid utskottets behandling av ärendet har jag följaktligen inte reserverat mig mot regeringens förslag. Eftersom Centerpartiet avstod från ställningstagande när det gäller fördelning av utgifter inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, där medel avsattes för införande av förslagen i propositionen, avser Centerpartiet att avstå i voteringen i kammaren (punkt 1).

2. Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsålder, punkt 1 (KD)

Hans Eklind (KD) anför:

Den ekonomiska tryggheten för dem som efter ett långt och troget arbetsliv har slitit ut kropp och hälsa måste stärkas. Det är samtidigt viktigt att fler personer arbetar allt högre upp i åldrarna. För att möjliggöra detta krävs att omställningsmöjligheterna blir bättre och att arbetet med arbetsmiljö stärks. Ett längre arbetsliv är viktigt såväl för den enskilde som för samhället i stort. Kristdemokraterna välkomnar därför att riktåldern för pension höjs. Det är dock ett faktum att i takt med att riktåldern höjs kommer vissa – särskilt bland dem som länge slitit i ett fysiskt krävande arbete – inte att orka arbeta fram till ålderspensionen. Kristdemokraterna menar att regelverket måste ändras för att möjliggöra att dessa får ett tryggt och värdigt avslut på sitt arbetsliv och har därför tidigare föreslagit en s.k. trygghetsersättning.

Mot bakgrund av förslaget om en höjd riktålder och sjukersättningens oförmåga att trygga framtiden för personer som slitit ut sig avser Kristdemokraterna att i voteringen i kammaren stödja regeringens förslag (punkt 1) samtidigt som vi även i fortsättningen kommer att verka för en trygghetsersättning som slår vakt om de mest utsatta och som upprätthåller arbetslinjen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:220 Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Följdmotionerna

2021/22:4691 av Ida Gabrielsson m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att arbetsförmågan hos försäkrade som har fyllt 60 år ska bedömas i förhållande till ordinarie arbete och om att om den försäkrade är arbetslös bör arbetsförmågan bedömas enligt regeringens förslag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4698 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

Riksdagen avslår propositionen.

2021/22:4700 av Bengt Eliasson m.fl. (L):

Riksdagen avslår propositionen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 33 kap. 6 och 11 §§ och 36 kap. 19 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 33 kap. 10 a och 10 b §§, och närmast före 33 kap. 10 a och 11 §§, nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 kap.**6 §**

För rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att åtgärder som avses i 27 kap. 6 § samt i 29–31 kap. inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga.

För rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att åtgärder som avses i 27 kap. 6 § samt i 29–31 kap. inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga *i ett sådant arbete som avses i 10 eller 10 a §.*

Sjukersättning för äldre**10 a §**

För en försäkrad som har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas enligt 16 § och som har erfarenhet av sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden ska Försäkringskassan, när det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är, beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom

1. sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av, eller

2. annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.

Med förvärvsarbeten som den försäkrade har erfarenhet av avses arbeten som den försäkrade har haft under en tidsperiod på femton år före den månad för vilken han eller hon ansöker om sjukersättning, före ett beviljande enligt 36 kap. 25 § eller före en

omprövning av rätten till sjukersättning enligt 36 kap. 19 §.

10 b §

Den som har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas enligt 16 § ska omfattas av regleringen i 10 a § även om tidpunkten då sjukersättning som längst kan lämnas därefter skulle senareläggas genom en författningsändring.

Övriga bestämmelser om bedömningen av arbetsförmågans nedsättning

11 §

Bedömningen enligt 10 § ska göras Bedömningen enligt 10 och 10 a §§ ska göras

- efter samma grunder oavsett på vilket sätt prestationsförmågan är nedsatt, och
- i förhållande till ett heltidsarbete.

Med inkomst av arbete likställs i skäligen omfattning värdet av arbete med skötsel av hemmet.

36 kap.

19 §

Om arbetsförmågan förbättras för en försäkrad som får sjukersättning, ska rätten till förmånen omprövas.

En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.

En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga. *Om arbetsförmågan för en försäkrad som har uppnått den ålder som avses i 33 kap. 10 a § fortfarande är nedsatt i förhållande till arbeten som avses i den paragrafen, ska dock rätten till sjukersättning inte omprövas.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2022.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om sjukersättning som avser tid före ikraftträdandet.